

Sinikka Jauhiainen

**PUHETERAPEUTTIOPISKELIJOIDEN
AMMATTI-IDENTITEETIN KEHITTYMINEN
NARRATIIVINEN KIRJALLISUUSKATSAUS**

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Sinikka Jauhiainen: Puheterapeuttiopiskelijoiden ammatti-identiteetin kehittyminen – narratiivinen kirjallisuuskatsaus
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Logopedian tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2020

Tässä kirjallisuuskatsauksessa selvitettiin, miten puheterapeuttiopiskelijoiden ammatti-identiteettiä ja sen kehittymistä opintojen aikana on tutkittu ja millaista tutkimustietoa aiheesta löytyy. Kirjallisuuskatsauksen tyyppi on narratiivinen yleiskatsaus, jonka tavoitteena on muodostaa mahdollisimman laaja katsaus aiheesta ja aiheen käsittelystä tutkimuskirjallisuudessa. Koska ammatti-identiteettiä ja sen kehittymistä nimenomaan puheterapeuttiopiskelijoilla on tutkittu hyvin vähän, katsaukseen sisällytettiin ammatti-identiteetin opintojen aikaista kehittymistä käsittelevää tutkimusta myös lähialoilta, kuten sosiaali- ja hoitoalalta. Tämän lisäksi perehdyttiin kansainväliseen tutkimukseen siltä osin, kuin tutkimukset olivat relevantteja tutkimuskysymysten kannalta. Aineistoa käsiteltiin sisällönanalyttisin keinoin induktiivisesti, eli aineistoa lähestyttiin siitä näkökulmasta, mitkä teemat aineistossa nousivat keskeisimmin esiin.

Tutkimusaineistosta keskeisimmin esiin nousevia teemoja olivat kliininen harjoittelu, työhyvinvointi ja työssä jaksaminen sekä ammatillinen osaaminen, joka sisältää ammatillisen itsetunnon. Tulokset ovat yhteneväisiä aiemman ammatti-identiteettiä käsittelevän tutkimustiedon kanssa, sillä kyseiset teemat nousevat esiin ammatti-identiteetin kehittymistä käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa. Lisäksi merkitsevää on, että ammatti-identiteetin kehittyminen on monimuotoinen ja pitkäkestoinen prosessi, jossa yhtäaikaaisesti vaikuttaa niin menneisyys, nykyisyys kuin tulevaisuuskin. Tuloksia voidaan hyödyntää logopedian opintojen suunnittelussa ja ohjauksessa sekä täydennyskoulutustarpeiden arvioinnissa.

Avainsanat: Ammatti-identiteetti, puheterapeutti, puheterapeuttiopiskelija, kirjallisuuskatsaus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	1
2 AMMATTI-IDENTITEETTI JA PUHETERAPEUTIKSI VALMISTUMINEN	2
2.1 Ammatti-identiteetti	2
2.1.1 Ammatti-identiteetin määrittely ja kehittyminen.....	2
2.1.2 Ammatti-identiteetin osatekijöitä: työhyvinvointi ja työssä jaksaminen.....	3
2.1.3 Ammatillinen itsetunto.....	4
2.2 Logopedian koulutusohjelma ja puheterapeutiksi valmistuminen	5
3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	7
4 MENETELMÄT	8
4.1 Narratiivinen kirjallisuuskatsaus.....	8
4.2 Kirjallisuuskatsauksen toteutus.....	8
4.3 Aineiston analyysi.....	10
4.4 Tutkimuksen eettisyys.....	11
5 TULOKSET	13
5.1 Kliininen harjoittelu	13
5.2 Työhyvinvointi ja työssä jaksaminen	15
5.3 Ammatillinen osaaminen.....	16
6 POHDINTA.....	19
6.1 Tulosten tarkastelu.....	19
6.1.1 Kliininen harjoittelu	19
6.1.2 Työhyvinvointi ja työssä jaksaminen	20
6.1.3 Ammatillinen osaaminen.....	21
6.2 Menetelmän pohdinta.....	22
6.3 Työn kliininen merkitys ja jatkotutkimusaiheita	23
7 LÄHDELUETTELO	24

1 JOHDANTO

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten puheterapeuttiopiskelijoiden ammatti-identiteettiä ja sen kehittymistä opintojen aikana on tutkittu ja millaista tutkimustietoa aiheesta löytyy. Tutkimus on kirjallisuuskatsaus, tarkemmin narratiivinen yleiskatsaus, jonka tarkoituksena on muodostaa mahdollisimman laaja katsaus aiheesta ja siitä, miten aihetta on tutkimuskirjallisuudessa kuvailtu ja käsitelty (ks. esim. Salminen, 2011, s. 4–7). Kirjallisuuskatsauksen tyyppin valintaa puoltaa se, että aihetta on toistaiseksi tutkittu puheterapian ja logopedian piirissä vain vähän, minkä vuoksi tutkimukseen on sisällytetty ammatillisen identiteetin kehittymistä käsittelevää tutkimusta myös lähialoilta, kuten sosiaali- ja terveysalalta, jolta ammatti-identiteettitutkimusta löytyy enemmän. Lisäksi tätä katsausta varten on perehdytty kansainväliseen tutkimukseen siltä osin, kuin nämä tutkimukset ovat olleet relevantteja tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta sekä yleistettävissä Suomen olosuhteisiin. Tutkimusaineistoa on käsitelty sisällönanalyttisin keinoin induktiivisesti, eli aineistoa analysoitiin siltä kannalta, mitkä seikat siitä nousivat esiin.

Ammatti-identiteetillä tarkoitetaan tässä kirjallisuuskatsauksessa yksilön omaa käsitystä siitä, kuka hän on työssään, mitä hän osaa, mitä hän tavoittelee, mihin hän kiinnittyy ja mihin hän on menossa (Hökkä, 2015). Ammatti-identiteetin kehittyminen nähdään monimuotoisena ja pitkäkestoisena prosessina, johon vaikuttaa niin menneisyys, nykyisyys kuin tulevaisuuskin. Koska ammatti-identiteetti on hyvin laaja käsite ja tutkimuskenttä, tässä katsauksessa on yhtäältä tutkimusaineistosta selkeimmin esiin nousevien seikkojen ja toisaalta tutkijan oman mielenkiinnon pohjalta rajattu tarkastelua erityisesti työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen sekä ammatilliseen osaamiseen, johon sisältyy muun muassa ammatillinen itsetunto.

Puheterapeutti on viisivuotisen logopedian koulutusohjelman suorittanut maisteri, joka on hakenut puheterapeutin ammattinimikkeen Valviralta. Logopedian koulutus on laaja-alainen ja monimuotoinen yhdistelmä teoriaa ja käytännön harjoittelujaksoja. Työssään puheterapeutti arvioi ja kuntouttaa eri-ikäisiä asiakkaita, joilla on erilaisia kielen ja viestinnän ongelmia sekä syömis- ja nielemishäiriöitä. Tämä kirjallisuuskatsaus lisää tietämystä siitä, mitkä tekijät vaikuttavat ammatti-identiteetin kehittymiseen opintojen aikana, joten tuloksia voidaan hyödyntää ohjauksessa ja opetuksessa sekä tunnistettaessa tarvetta täydennyskoulutukselle. Lisäksi ammatti-identiteetin tutkimus auttaa opiskelijoita muodostamaan realistisen käsityksen siitä, mitä heidän oletetaan opintojensa loppuvaiheessa osaavan.

2 AMMATTI-IDENTITEETTI JA PUHETERAPEUTIKSI VALMISTUMINEN

Ammatti-identiteetti (käytetään myös termejä ammatillinen identiteetti tai työidentiteetti, mutta tässä tutkimuksessa käytetään johdonmukaisuuden vuoksi termiä ammatti-identiteetti) on laaja-alainen käsite ja tutkimuskenttä, jota voidaan tarkastella erilaisista näkökulmista ja jonka tarkastelussa voidaan keskittyä monenlaisiin eri seikkoihin, kuten työhyvinvointiin ja -motivaatioon tai ammatin edellyttämiin tietoihin ja taitoihin. Tässä tutkimuksessa ammatti-identiteetti määritellään alla esitellyn Hökän (2015) jaottelun mukaisesti. Lisäksi ammatti-identiteetin tarkastelussa nostetaan esille työhyvinvointi ja työssä jaksaminen johtuen sekä tutkijan omasta mielenkiinnosta että aineistosta selkeimmin esiin nousevista seikoista.

2.1 Ammatti-identiteetti

2.1.1 Ammatti-identiteetin määrittely ja kehittyminen

Ammatti-identiteetti vastaa Hökän (2015) mukaan seuraaviin kysymyksiin: kuka minä olen työssäni, mitä osaan, mitä tavoittelen, mihin kiinnityn ja mihin olen menossa. Hökkä (2015) toteaa, että nämä käsitykset itsestämme ja osaamisestamme ovat muodostuneet pitkän ajan kuluessa ja niihin vaikuttaa paitsi koko elämänhistoriamme, myös näkemyksemme siitä, keitä me olemme tulevaisuudessa. Toisin sanoen voidaan ajatella, että ammatti-identiteetti on dynaaminen yhdistelmä menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Nämä eri puolet ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään esimerkiksi sen myötä, että nykyisyydessä oppimamme taidot ja kerryttämämme tiedot muokkaavat näkemystämme siitä, millaisena asiantuntijuutemme näyttäytyy tulevaisuudessa. Opiskelijoiden identiteettiin liittyen samansuuntainen määrittely on linjattu perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, joissa identiteetin katsotaan vastaavan oppijan henkilökohtaisiin kysymyksiin siitä, kuka hän on ja millaiseksi hän voi tulla (Ropo, Sormunen & Heinström, 2015, s. 10). Opetussuunnitelman perusteissa identiteetin rakentaminen nähdään osana oppijan oppimisprosessia, yhdessä ihmiskäsityksen sekä maailmankuvan ja -katsomuksen rakentamisen kanssa.

Ammatti-identiteetin kehittyminen ei tapahdu hetkessä; kyseessä on monimuotoinen ja aikaa vievä prosessi. Puheterapeuttiopiskelijoilla tämän prosessin voidaan ajatella alkavan jo ennen opintojen aloittamista sen myötä, että tulevilla opiskelijoilla on alaan liittyviä mielikuvia, odotuksia ja ennako-

oletuksia. Tulevat opiskelijat myös peilaavat omia piirteitään ja ominaisuuksiaan niihin oletuksiin, joita heillä on niin logopediasta tieteenalana kuin tulevasta puheterapeutin työstään. Opintojen alkaessa ja edetessä mielikuvat saattavat vahvistua tai muuttua, kun teorian tiedon opiskelu ja käytännön harjoittelujaksot muokkaavat niitä käsityksiä ja odotuksia, joita opiskelijoilla ennen opintojen aloittamista oli. Ammatti-identiteetin kehittyminen jatkuu opintojen aikana, ja siihen vaikuttavat monenlaiset yksilölliset seikat (Koivusalo, Joronen & Koivula, 2014). Koska logopedia on viestintään ja vuorovaikutukseen keskittyvä ala, näitä yksilöllisiä seikkoja ovat Koivusalon ym. (2014) mukaan muun muassa aiemmat kokemukset ihmisten kanssa toimimisesta ja työskentelystä sekä yksilön omat käsitykset ja näkemykset omista sosiaalisista ja vuorovaikutustaidoistaan.

Ammatti-identiteettiä voidaan tarkastella myös siltä kannalta, mitä puheterapia on ammattialana suhteessa muihin ammattialoihin. Toisin sanoen, mikä on puheterapeutin rooli osana moniammatillista työyhteisöä; mitkä ovat juuri puheterapeutin ydinosaamisalueita ja mikä taas jää oman osaamisalueen ulkopuolelle (Huttunen, 2001). Tällaista rajojen ja roolien etsimistä ja määrittelyä tarvitaan jo opintojen aikana opiskelijan saadessa niin sanotusti testata erilaisia puheterapeutin rooleja monipuolisten harjoittelujaksojen myötä. Erilaisissa puheterapeuttisissa rooleissa toimiminen on yksi osa opiskelijan ammatti-identiteetin rakentamista, teorian tiedon omaksumisen ja tutkimustyön tekemisen ohella.

2.1.2 Ammatti-identiteetin osatekijöitä: työhyvinvointi ja työssä jaksaminen

Tämän hetken työelämässä eletään ristipaineessa, jossa yhtäältä vaaditaan jatkuvasti tehostamaan tuottavuutta alati pienenevillä resursseilla, ja toisaalta halutaan parantaa työntekijöiden hyvinvointia, työnimua ja iloa, eli työelämän laatua. Hökkä (2015) toteaa, että työelämän jatkuvassa muutoksessa työntekijöiden ammatti-identiteetit tulevat jatkuvasti haastetuksi, ja muutoksien keskellä eläminen edellyttää niin ollen jatkuvaa ammatti-identiteetin uudistamista, ”tuunaamista”. Tämä uudistaminen ja ammatti-identiteetin uudelleen neuvottelu ei merkitse pelkästään sopeutumista työelämän muutoksiin, vaan aktiivista roolia näihin muutoksiin vaikuttamisessa sekä jatkuvaa oman asiantuntijuuden ja identiteetin pohdiskelua näiden muutosten edessä. Tälle pohdiskelulle tulee olla tilaa ja aikaa, jottei muodostu ristiriitaa ja jännitettä ulkoisten vaatimusten ja työntekijän sisäisen olotilan välille, sillä pahimmillaan tämä jännite voi johtaa jopa työuupumukseen. Lisäksi tulee mahdollistaa se, että työntekijät kokevat voivansa osallistua ja vaikuttaa muutoksiin.

Samantapainen identiteettien kyseenalaistuminen ja muuttuminen on nostettu esiin myös postpositivistisessa identiteettiteoriassa, jonka mukaisesti identiteettiä ja sen sisältöä todennetaan jatkuvasti yksilön ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa (Kuusela, 2006, s. 44). Eri tieteenaloilla, esimerkiksi sosiaalipsykologiassa ja sosiologiassa, on yleisestikin viime vuosina korostettu ”identiteettityön” merkitystä (Saastamoinen, 2006, s. 170). Tällä tarkoitetaan juurikin identiteetin tietoista pohdintaa ja tuottamista, esimerkiksi opiskeluissa ja työelämässä, joissa yksilö kohtaa monenlaisia valinnan mahdollisuuksia. Näitä valinnan mahdollisuuksia sisältyy logopedian opintoihinkin jonkin verran harjoittelujaksojen tiimoilta, mutta valmistuneilla ja laillistetuilla puheterapeuteilla näitä valinnan mahdollisuuksia on huomattavan paljon eri työympäristöistä aina erilaisiin asiakasryhmiin erikoistumiseen, mikä niin ollen aiheuttaa yllä mainittua ”identiteettityötä”.

Työhyvinvointia ja töissä jaksamista voidaan tarkastella myös opiskelijan näkökulmasta opiskeluissa jaksamisen ja opiskelijan hyvinvoinnin kautta. Opiskelijan jaksaminen ja hyvinvointi vaikuttavat opintojen edistymiseen ja opinnoissa menestymiseen (ks. esim. Meriläinen, 2013). Näiden taas voidaan ajatella olevan suoraan sidoksissa opintojen aikaiseen, tulevaan profession liittyvään ammatti-identiteetin kehittymiseen. Identiteetti ei koskaan ole pysyvä ja staattinen tila, vaan ennemminkin prosessi, joka opintojen aikana liittyy erityisesti ymmärryksen lisääntymiseen paitsi oppijasta itsestä, myös opittavista asioista ja ilmiöistä sekä maailmasta (Ropo, ym., 2015, s. 13–14). Tällainen ymmärryksen syventyminen ja rikastuminen tapahtuu vähitellen tietojen ja taitojen lisääntyessä ja kumuloituessa.

2.1.3 Ammatillinen itsetunto

Ammatillisen itsetunnon voidaan ajatella olevan olennainen tekijä ammatti-identiteetin kasvussa ja kehityksessä. Ammatillinen itsetunto on työssä jaksamista edistävä, yksilöllinen voimavaratekijä, joka on kytköksissä yksilön omiin käsityksiin pätevydestä, riittävydestä ja pystyvyydestä (Petsalo, 2017, s. 12). Eli kyseessä on subjektiivinen näkemys ja kokemus siitä, että yksilö on pätevä ammatillainen, joka kykenee suoriutumaan hänelle annetuista työtehtävistä. Vahva ammatillinen itsetunto näkyy esimerkiksi siinä, miten yksilö suhtautuu tulevaisuuteen ja riskitilanteisiin, ja nimenomaan ennakkoluuloton suhtautuminen ja työskentely heijastelevat vahvaa ja tervettä ammatillista itsetuntoa (Petsalo, 2017, s. 13).

Ammatillista itsetuntoa ja ammatti-identiteettiä koetellaan nykyajan työelämässä monella tavoin, muun muassa töiden ja vapaa-ajan välisen ajan hämärtymisellä, kun töitä tuodaan kotiin ja etätöiden tekeminen lisääntyy. Rajojen asettaminen työn ja vapaa-ajan välille on hyvin pitkälti työntekijän omalla vastuulla, ja mikäli tämä rajojen asettaminen ei onnistu, seurauksena voi olla ongelmia työstä palautumisessa ja siten jopa työuupumusta (Perämäki, 2016, s. 2). Työuupumuksella tarkoitetaan epäsuhtaa työn vaatimusten ja työntekijän voimavarojen välillä tai sitä, että työympäristön tarjoamat mahdollisuudet eivät vastaa työntekijän odotuksia (Perämäki, 2016, s. 3). Vahva ammatillinen itsetunto on voimavaratekijä, joka edistää töistä palautumista ja siten auttaa välttämään työuupumusta; toisin sanoen työn voimavaratekijät auttavat kumoamaan työn kuormituksen aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia (Petsalo, 2017, s. 13). Vahva ammatillinen itsetunto edistää siten työhyvinvointia, työssä jaksamista ja työn imua, mikä taas luo otolliset olosuhteet ammatti-identiteetin kasvulle ja kehitykselle.

2.2 Logopedian koulutusohjelma ja puheterapeutiksi valmistuminen

Logopedia on tieteenala, jossa tutkitaan ihmisten välistä vuorovaikutusta ja viestintää sekä näissä esiintyviä häiriöitä, miten näitä häiriöitä voidaan ennaltaehkäistä ja millainen kuntoutus on vaikuttavaa (Logopedian koulutus, 2020). Lisäksi logopedian tutkimuskohteisiin sisältyvät syömis- ja nielemistoiminnot sekä niiden häiriöt ja kuntoutus. Logopedian koulutusohjelma on viisivuotinen filosofian maisterin tutkinto, jonka suorittanut maisteri voi hakea Valviralta puheterapeutin ammattinimikettä. Itsenäisesti puheterapeutin tehtävissä toimimisen lisäksi logopedian tutkinto-ohjelmasta valmistunut maisteri voi toimia muissa alan asiantuntijatehtävissä ja suorittaa alaan liittyviä jatkotutkintoja. Logopedian opinnot ovat laaja-alainen yhdistelmä teoriaa ja käytäntöä eri osa-alueilla suoritettavien harjoittelujaksojen myötä. Näillä jaksoilla opiskelija pääsee toteuttamaan kuntoutusta eri-ikäisille asiakkaille, joilla on hyvin erilaisia kielen ja viestinnän ongelmia sekä syömis- tai nielemishäiriöitä.

Niin puheterapeutin työ kuin logopedian opintojen aikaiset harjoittelujaksot edellyttävät yksilöltä tiettyjä, Suomen Puheterapeuttiliiton listaamia ominaisuuksia (Launonen, 2016). Näihin sisältyy erilaisten fyysisten seikkojen, kuten riittävän hyvän kuulo- ja näköaistin, lisäksi myös henkiset

ominaisuudet. Henkisiin ominaisuuksiin sisältyy muun muassa joustavuus ja työpaineen sietäminen, sillä puheterapeutti työskentelee ensinnäkin monenlaisissa eri ympäristöissä ja toisekseen työpainetta voivat aiheuttaa esimerkiksi aikataulut ja työn sisältö. Samat seikat aiheuttavat painetta myös identiteetille, jonka joustava mukauttaminen erilaisiin puheterapeutin ”rooleihin” on keskeisellä sijalla niin työpaineen sietämisessä kuin työn imun aikaansaamisessakin.

Laillistettuna terveydenhuollon ammattihenkilönä puheterapeutin työtä ohjaavat paitsi lainsäädäntö, myös erilaiset eettiset periaatteet ja sosiaaliset normit. Suomen Puheterapeuttiliitto (2015) on linjannut eettiset ohjeet, joihin sisältyy muun muassa jatkuva ammattitaidon ylläpitäminen. Tähän liittyen linjataan myös, että puheterapeutin (myös opiskelijan) tulee tunnistaa oman osaamisensa ja voimavarojensa rajat. Tämän voidaan ajatella olevan yhteydessä puheterapeutin identiteettiin ja sen jatkuvaan uudistamiseen. Opiskelijan identiteetti on toki jo lähtökohtaisesti erilainen kuin valmistuneen, laillistetun puheterapeutin, mutta opintojen aikana – tai jo ennen sitä – alkanut identiteetin kehitystyö jatkuu puheterapeutin koko ammattiuran ajan.

3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten puheterapeuttiopiskelijoiden ammatti-identiteettiä ja sen kehittymistä on kirjallisuudessa tarkasteltu ja millaista tutkimustietoa aiheesta on tarjolla. Kyseessä on kirjallisuuskatsaus, tarkemmin sanottuna narratiivinen yleiskatsaus, jossa pyritään muodostamaan mahdollisimman laaja katsaus aiheesta ja aiheen käsittelystä tutkimuskirjallisuudessa. Koska ammatti-identiteettiä ja sen kehittymistä nimenomaan puheterapeuttiopiskelijoilla on tähän mennessä tutkittu vain vähän, tähän kirjallisuuskatsaukseen on sisällytetty myös ammatti-identiteettiä koskevaa tutkimusta lähialoilta, kuten sosiaali- ja terveysalalta sekä opetustoimesta. Aihe on tärkeä ohjauksen ja opetuksen kannalta, jotta opiskelijoita voitaisiin tukea niin opetuksessa kuin heidän harjoittelujaksoissaan mahdollisimman hyvin ja sellaisella tavalla, joka edistäisi opiskelijoiden ammatti-identiteetin kehittymistä opintojen aikana mahdollisimman tehokkaasti. Lisäksi aiheen tutkimus auttaa tunnistamaan täydennyskoulutustarpeita ja auttaa opiskelijoita muodostamaan realistisen kuvan siitä, millainen heidän ammatillisen osaamisensa tason oletetaan olevan valmistumisvaiheessa.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten puheterapeuttiopiskelijoiden ammatti-identiteettiä ja sen kehittymistä on tutkittu?
2. Miten ammatti-identiteetin kehittymistä on tutkittu lähialojen opiskelijoilla?

4 MENETELMÄT

4.1 Narratiivinen kirjallisuuskatsaus

Salminen (2011, s. 4) määrittelee kirjallisuuskatsauksen siten, että se on ”tutkimusta tutkimuksesta”, eli sen avulla kootaan yhteen aikaisempien tutkimuksien tuloksia. Kirjallisuuskatsaus auttaa siis muodostamaan kokonaiskuvan tutkittavasta ilmiöstä (Salminen, 2011, s. 5). Kirjallisuuskatsausta ei kuitenkaan voida tehdä mielivaltaisesti, vaan kyseessä on omanlaisensa tutkimustekniikka ja metodi, jonka suorittamiseen on omat menetelmälliset ohjeet (Kangasniemi, Utriainen, Ahonen, Pietilä, Jääskeläinen & Liikanen, 2013). Kirjallisuuskatsaus voidaan karkeasti jakaa kolmeen tyyppiin: kuvailevaan ja systemaattiseen tyyppiin sekä meta-analyysiin, joista yleisin on kuvaileva kirjallisuuskatsaus (Salminen, 2011, s. 6). Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa hyödynnetään Salmisen (2011, s. 6–7) mukaan laajoja aineistoja ja pyritään kuvaamaan tutkimuksen kohteena oleva ilmiö mahdollisimman laaja-alaisesti sekä mahdollisesti luokittelemaan ilmiön ominaisuuksia, joten aineiston valinnassakaan ei ole yhtä tiukkoja sääntöjä kuin muissa kirjallisuuskatsauksen tyypeissä.

Koska tämän tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä on olemassa hyvin rajallinen määrä tutkimusta, kirjallisuuskatsauksen tyyppi on valittu narratiivinen yleiskatsaus, joka on kuvailevan kirjallisuuskatsauksen alatyyppejä. Kyseessä on kirjallisuuskatsauksen tyypeistä laajin toteuttamistapa, jossa tavoitteena on tiivistää aiemmin tehtyjä tutkimuksia ja niiden tuloksia sekä antaa mahdollisimman kattava kuva käsiteltävästä ilmiöstä (Salminen, 2011, s. 7). Yleisesti ottaen kuvaileva kirjallisuuskatsaus on aineistolähtöinen menetelmä, jonka tavoitteena on ymmärtää kuvattavana olevaa ilmiötä. Menetelmä on saanut osakseen kritiikkiä siihen sisältyvän subjektiivisuuden ja sattumanvaraisuuden vuoksi, mutta toisaalta menetelmä antaa myös mahdollisuuden vahvaan argumentointiin ja perusteltuihin erityiskysymyksiin keskittymiseen (Kangasniemi, ym., 2013).

4.2 Kirjallisuuskatsauksen toteutus

Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aineiston hakua ja valintaa ohjaa asetettu tutkimuskysymys, ja tavoitteena on löytää tutkimuskysymyksen kannalta mahdollisimman relevantti aineisto (Kangasniemi ym., 2013). Aineiston riittävyys taas on suoraan yhteydessä tutkimuskysymyksen

laajuuteen; mitä väljempi tutkimuskysymys, sitä laajempi aineisto. Tässä kirjallisuuskatsauksessa tavoitteena oli löytää kaikki relevantti aineisto, jossa tutkimuskysymyksessä määritettyä aihetta oli käsitelty. Tästä syystä aineiston valinnassa korostui sen sisällön laatu, eivätkä niinkään tiukat ja tarkat hakuprosessin kriteerit (Säilä & Zetterman, 2019, s. 15). Aineiston hakua ja valintaa ei siis ohjannut eksplisiittinen aineiston valinta, jota esimerkiksi systemaattinen kirjallisuuskatsaus edellyttäisi, vaan implisiittinen aineiston valinta, jossa keskeistä ei ole hakuprosessin perusteellinen kuvaus, vaan aineiston luotettavuuden ja tutkimuskysymyksiin vastaavuuden raportointi.

Laadullisessa, teoreettisessa tutkimuksessa lähdeaineiston uskottava ja pätevä käyttö on Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan hyvin keskeisessä osassa. Lähteiden tulee siis olla keskeisiä käsiteltävän aiheen kannalta ja lähdeviitteiden tulee olla relevantteja. Lähteiden huolellinen ja asianmukainen valinta heijastuu niin ollen suoraan argumentoinnin uskottavuuteen. Lähteiden valintaan vaikuttaa kuitenkin suoraan se, miten paljon tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta löytyy aiempaa tutkimusta eli lähteitä; mikäli aiempaa tutkimusta on vähän, tutkijalla on käytössään vähemmän aineiston rajaamisen mahdollisuuksia. Tässä tapauksessa niin aineiston sisäänotto- kuin poissulkukriteerit ovat löyhemmät. Tässä tutkimuksessa käsitellään aihetta, josta on hyvin niukasti aiempaa suomenkielistä tutkimusta, minkä vuoksi tässä tarkasteltiin sekä aiheeseen liittyvää kansainvälistä tutkimusta että suomenkielistä tutkimusta lähialoilta, kuten sosiaali- ja terveysalalta. Käytännössä sisäänottokriteerinä oli, että katsaukseen sisällytettiin kaikki lähiaikoina tehdyt tutkimukset, jotka vastasivat tässä asetettuihin tutkimuskysymyksiin, eli jotka käsitelivät joko puheterapeuttiopiskelijoiden tai lähialojen, esimerkiksi hoitoalan opiskelijoiden ammatti-identiteetin kehittymistä opintojen aikana. Lisäksi, koska tutkimuskysymyksiin suoraan vastaavia tutkimuksia löytyi niukasti, katsaukseen sisällytettiin myös työhyvinvointia ja työssä jaksamista käsitteleviä tutkimuksia, sillä nämä tekijät nousivat keskeisesti esiin muussa ammatti-identiteettiä käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa pääasialliset aineistohakulähteet olivat Andor, EBSCO-tietokanta ja Google Scholar. Käytettyjä hakutermejä olivat muun muassa puheterapia, puheterapeutti, puheterapeuttiopiskelija sekä identiteetti, ammatti-identiteetti ja ammatillinen identiteetti. Relevanttien lähteiden löytyessä käytiin myös läpi näiden tutkimusten lähdeluettelot ja kaikki näistä lähdeluetteloista löytyvät, tämän kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymysten kannalta relevantit lähteet. Lisäksi tätä kirjallisuuskatsausta varten käytiin läpi sekä *Puheterapeutti-* että *Puhe ja kieli -*

lehtien viime vuosina ilmestyneet numerot. Tarkastelussa huomioitiin lähteiden julkaisuajankohta, eikä katsaukseen sisällytetty ennen 2000-lukua julkaistuja tutkimuksia. Lopulta katsaukseen sisällytettiin yhteensä yhdeksän tutkimusta, joista Kantolan (2017) tutkimus ja Isossa-Britanniassa tehty Brumfittin ja Freemanin (2007) tutkimus käsittelevät nimenomaan puheterapeuttiopiskelijoiden ammatti-identiteetin kehittymistä, minkä lisäksi lähialojen opiskelijoiden ammatti-identiteetin kehittymistä käsiteltiin Stoltin (2011), Koivusalon ym. (2014), Kalliomäen (2011) ja Reposen ja Ruodemäen (2018) tutkimuksissa sekä Viitalan (2008) kehittämishankkeessa, jossa tarkastelun kohteena oli opinto-ohjaajien ammatti-identiteetin kehittyminen. Näiden tutkimusten lisäksi tarkasteluun sisällytettiin puheterapeuttien työhyvinvointia ja työssä jaksamista käsittelevät Honkakorven (2015) ja Roukalan (2018) pro gradu -työt. Vaikka kyseiset tutkimukset eivät suoranaisesti käsitelleet ammatti-identiteetin kehittymistä, niiden sisällyttämistä tähän katsaukseen puoltaa se, että työhyvinvointi sekä työssä jaksaminen ja työn kuormituksista palautuminen ovat teemoja, jotka on keskeisesti liitetty ammatti-identiteettiin aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa.

4.3 Aineiston analyysi

Tämän kirjallisuuskatsauksen aineistoa käsiteltiin sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysia voidaan käyttää sekä määrälliseen että laadulliseen tutkimukseen, ja jälkimmäisen kohdalla kyseessä on analyysimenetelmä, jota käytetään tutkittavan ilmiön kuvaamiseen sekä aineiston systemaattiseen ja objektiiviseen analysointiin (Kyngäs, Elo, Pölkki, Kääriäinen & Kanste, 2011). Sisällönanalyysia voidaan lähestyä eri näkökulmista ja sitä voidaan käyttää eri tavoin; yhtäältä sitä voidaan pitää väljänä tulkintakehikkona, jonka sisälle mahtuu erilaisia analysointimenetelmiä, ja toisaalta sisällönanalyysilla voidaan viitata tiettyihin aineiston analysoinnin toteuttamismenetelmiin (Tuomi & Sarajarvi, 2018), joihin ei mennä tässä tarkemmin.

Kyngäs ym. (2011) jakavat sisällönanalyysin induktiiviseen ja deduktiiviseen, ja valinta näiden välillä riippuu tutkimuksen tarkoituksesta. Deduktiivisessa sisällönanalyysissä hyödynnetään aikaisempaa aihetta käsittelevää tietoa, ja luodaan sen avulla analyysirunko, minkä jälkeen aineistosta lähdetään etsimään sisältöä, joka sopii tähän analyysirunkoon. Koska tämän kirjallisuuskatsauksen kohteena olevasta ilmiöstä on vain vähän tutkimusta, deduktiivinen sisällönanalyysi ei ollut tähän yhteyteen soveltuva malli. Induktiivisessa sisällönanalyysissa sen sijaan aineistoa lähdetään tarkastelemaan

ilman ennakko-oletuksia siten, että tutkimuskysymys pidetään koko ajan mielessä; mihin aineistosta halutaan saada vastaus (Koivusalo ym., 2014). Induktiivisen analyysin tavoitteena on siis pelkistää aineisto ja muodostaa sen pohjalta käsitteitä, jotka kuvaavat tutkittavaa ilmiötä luotettavasti (Kyngäs, ym., 2011). Tämä tutkimus etenee aineistolähtöisesti, eli kyseessä on induktiivinen analyysi, jossa tavoitteena on selvittää, mitä seikkoja tai teemoja tutkimusaineistosta nousee esiin.

Aineiston hakua ja analyysia ohjaavat tutkimuskysymykset, jotka tässä kirjallisuuskatsauksessa ovat: Miten puheterapeuttiopiskelijoiden ammatti-identiteettiä ja sen kehittymistä on tutkittu? Ja Miten ammatti-identiteetin kehittymistä on tutkittu lähialojen opiskelijoilla? Tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymyksiä ei teemoiteltu erikseen, eli sekä puheterapeuttiopiskelijoita että lähialojen opiskelijoita koskevaa identiteettitutkimusta käsiteltiin yhdessä. Olennaista oli se, mitkä teemat tutkimusaineistossa nousivat esiin. Tutkimusaineistoa siis käytiin läpi tutkimuskysymykset mielessä pitäen, ja keskeisimmin esiin nousevat teemat olivat: kliinisen harjoittelun merkitys, työhyvinvointi ja työssä jaksaminen sekä ammatillinen osaaminen.

4.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) ohjeissa linjataan, että tieteellisen tutkimuksen eettinen hyväksyttävyyden ja luotettavuus sekä tulosten uskottavuus ovat riippuvaisia siitä, että tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Hyvä tieteellinen käytäntö on selkeästi määritelty sitä koskevissa ohjeissa, joiden soveltaminen on paitsi lainsäädännön rajaamaa tutkijayhteisön itsesääntelyä, myös osa tutkimusorganisaatioiden laadunvarmistusta. Keskeisellä sijalla hyvässä tieteellisessä käytännössä ovat muun muassa rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus sekä avoimuus ja vastuullisuus, ja nämä seikat koskevat paitsi kaikkia tutkimuksen teon eri vaiheita, myös jokaista tutkijaa ja tutkimusryhmän jäsentä sekä koko tiedeyhteisöä.

Tässä tutkimuksessa sekä sen suunnittelussa ja toteutuksessa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) linjausten mukaisesti. Tutkimus suunniteltiin tarkasti ennen sen toteutusta; tutkimuskysymykset laadittiin huolellisen pohdinnan tuloksena siten, että ne ohjasivat tutkimusaineiston hakua ja analyysia selkeästi ja sopivassa määrin, jotta tämä kirjallisuuskatsaus pysyi laajuudeltaan sopivien raamien sisällä. Lisäksi tutkimus toteutettiin

jokaisessa vaiheessa huolellisesti, tarkasti ja avoimesti; tähän kirjallisuuskatsaukseen sisällytettiin kaikki tutkimuskysymysten kannalta relevantit tutkimukset ja niiden sisältöä käsiteltiin avoimesti ja tuloksia vääristelemättä. Lähteiden merkinnöissä ja viittauksissa kunnioitettiin muiden tutkijoiden tekemää työtä, ja sekä lähteet että viittaukset merkittiin tekstiin joka vaiheessa huolellisesti ja logopedisten käytäntöjen mukaisesti.

5 TULOKSET

5.1 Kliininen harjoittelu

Kliinisen harjoittelun merkitys opiskelijan ammatti-identiteetin kehittämisessä nousi keskeisesti esiin niin kansainvälisissä kuin suomalaisissakin tutkimuksissa, ja yhtä lailla logopedian kuin lähialojenkin tutkimuksissa. Logopedian opinnot ovat yhdistelmä teoretiedon omaksumista ja monipuolisia käytännön harjoittelujaksoja, joissa opiskelija pääsee harjoittelemaan erilaisten asiakkaiden, asiakasryhmien ja häiriötyyppien arviointia ja kuntoutusta. Suomen yliopistoissa logopedian opintojen loppuvaiheessa suoritetaan niin kutsuttu pitkä harjoittelu tai syventävä kliininen harjoittelu, jonka aikana opiskelija pääsee toteuttamaan ammattiaan käytännössä usean kuukauden ajan pätevän ja asiantuntevan ohjaajan avustuksella. Tämän pitkän harjoittelun merkitys ammatti-identiteetin kehitykselle nousi esiin tutkimusaineistossa, minkä lisäksi kliininen harjoittelu nähtiin tärkeänä erityisesti sen vuoksi, että se mahdollisti teoretiedon siirtämisen käytäntöön ja kehitti kliinistä päätöksentekoa ja järkeilyä. Toisaalta kliininen harjoittelu myös koetteli opiskelijoiden vasta kehittyvää ammatillista itsetuntoa, ja harjoittelun aikana moni opiskelija tunsu epävarmuutta omasta osaamisestaan.

Isossa-Britanniassa (Brumfitt & Freeman, 2007) tehdyssä tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, miten puheterapeuttiopiskelijat havainnoivat omaa oppimistaan kliinisen harjoittelujakson yhteydessä. Kyseessä oli yliopistolla työskentelevän puheterapeutin ohjaama, aikuisasiakkaille suunnattu puheterapiaklinikka, johon osallistui 12 jatko-opiskelijaa. Klinikka järjestettiin kerran viikossa kymmenen viikon ajan. Opiskelijoita haastateltiin ennen ja jälkeen harjoittelujakson, mikä antoi heille mahdollisuuden pohdiskella omaan oppimiseensa ja kehittymiseensä vahvimmin vaikuttavia tekijöitä. Oppimista selkeimmin edistäviksi tekijöiksi mainittiin asiantunteva käytännön ohjaus ja ohjaajien selkeät roolimallit, oppijan tukeminen hyväksyvällä, ei-arvostelevalla tavalla sekä riittävä käytettävissä oleva aika, niin oman asiantuntijuuden kehittymiseen kuin terapian tulosten havainnointiin. Kyseinen kliininen harjoittelujakso toteutettiin opiskelijaryhminä, ja tällainen ryhmämuotoinen oppimismuoto koettiin hyödylliseksi sen mahdollistavan ryhmäreflektoinnin, yhdessä oppimisen ja pohdiskelevan keskustelun vuoksi. Lisäksi opiskelijat kokivat tärkeänä mahdollisuuden siirtää teoretietoa käytäntöön harjoittelujakson myötä, liittyen erityisesti kliinisen päätöksenteon ja järkeilyn kehittymiseen.

Kliinisen harjoittelun merkitystä opiskelijan ammatti-identiteetin kehitykselle korostetaan myös Kantolan (2017) pro gradu -tutkielmassa, jossa tarkastellaan logopedian opintoihin sisältyvää, niin kutsuttua pitkää tai syventävää kliinistä harjoittelua. Kantolan tutkimus oli kyselytutkimus, johon vastasi 16 loppuvaiheen puheterapeuttiopiskelijaa. Kysely koostui avoimista kysymyksistä, monivalintakysymyksistä ja väittämästä, ja tulosten tarkastelussa hyödynnettiin sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä. Kantolan tutkimuksessa syventävä kliininen harjoittelujakso nähdään vaikuttavimpana ja kriittisimpänä etappina työelämään valmistautumisessa, sillä sen aikana paitsi opiskelijan osaaminen syventyy, myös hänen itsetuntemuksensa lisääntyy ohjauksen ja opiskelijan suorituksen arvioinnin myötä.

Ohjauksen merkitys ammatti-identiteetin vahvistumisessa tulee esiin myös Stoltin tutkimuksessa (2011), jossa tarkasteltiin sairaanhoitajaopiskelijoiden ammatti-identiteetin kehittymistä käytännön harjoittelujaksojen aikana. Stoltin tutkimusaineisto koostui kahdeksan opintojensa loppuvaiheessa olevan sairaanhoitajaopiskelijan teemahaastatteluista, joita analysoitiin narratiivisen analyysin avulla tarinoita teemoittelemalla. Stoltin tarkastelussa korostui ohjauksen ja monipuolisen palautteenannon lisäksi ammatillinen identiteettityö, millä tarkoitettiin opiskelijoiden yksilöllistä, kriittistä pohdiskelua liittyen sekä alaan että omaan itseän hoitajana.

Kantola (2017, s. 47) toteaa, että kliinisen harjoittelun alkaessa puheterapeuttiopiskelijoilla on lähtökohtaisesti hyvin erilaiset ammatilliset minäkuvat, minkä voidaan ajatella viittaavan myös ammatilliseen itsetuntoon, joka on yksilön subjektiivisesti kokema henkilökohtainen voimavaratekijä; kokemus omasta pätevyydestä, riittävydestä ja pystyvyydestä (Petsalo, 2017, s. 11–12). Kliininen harjoittelu voi tuoda mukanaan negatiivisiakin kokemuksia – opiskelija voi esimerkiksi kokea sopeutuvansa työyhteisöön huonosti – ja nämä kokemukset voivat asettaa haasteita ammatilliselle itsetunnolle. Kliinisen harjoittelun myötä opiskelijat saavat arvokasta kokemusta käytännön puheterapeutin työstä, ja tämän kokemuksen myötä niin itsevarmuus kuin ammatti-identiteettikin vahvistuvat, mutta toisaalta opiskelijan minäkuva joutuu kovalle koetukselle todellisen työelämän arjessa. Opiskelijoiden tuntema epävarmuus olikin Kantolan (2017, s. 46–47) tutkimuksessa yleisimmin koettu heikon suorituksen osa-alue.

5.2 Työhyvinvointi ja työssä jaksaminen

Ammatti-identiteettiä käsittelevän tutkimuskirjallisuuden valossa työhyvinvointi ja työssä jaksaminen ovat ammatti-identiteetin kannalta olennaisia tekijöitä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että työelämä on nykyisin jatkuvassa muutoksessa (ks. esim. Hökkä, 2015), mikä luo haasteita työntekijöiden ammatti-identiteeteille ja pakottaa uudistamaan niitä. Voidakseen hyvin työntekijällä tulee olla aikaa ja mahdollisuuksia pohtia omaa identiteettiään työelämän muutosten edessä. Hyvinvoiva työntekijä on myös sitoutunut alaansa ja työhönsä, kun taas liika kuormittuneisuus vähentää työhön sitoutumista, ja saattaa jopa johtaa työpaikan tai -tehtävän muutokseen, mikä taas haastaa uudistamaan ammatti-identiteettiä.

Puheterapeuttien työssä jaksamista on tarkasteltu Honkakorven (2015) pro gradu -tutkielmassa, jonka tutkimusaineisto koostui neljästä keväällä 2015 toteutetusta teemahaastattelusta sekä kyselystä, johon vastasi 448 puheterapeuttia. Tutkimusaineistoa käsiteltiin sekä määrällisesti että laadullisesti, eli kyseessä on niin kutsuttu monistrateginen tutkimus. Tutkimustulosten pohjalta voidaan sanoa, että suurin osa puheterapeuteista on melko tai hyvin tyytyväisiä työhönsä (85 % haastatteluihin ja kyselyyn vastanneista), mutta lähes puolet (42 %) vastaajista oli kuitenkin kokenut työn kuormittuneisuuden sellaiseksi, että he olivat vaihtaneet tai harkinneet vaihtavansa sen vuoksi työpaikkaa. Jaksamista uhkaavista tekijöistä merkittävin oli asiakasmäärien suuruus, mikä onkin helposti ymmärrettävissä, sillä puheterapeuteista on pula lähestulkoon koko Suomessa (Jauhiainen, 2016; Suomen puheterapeuttiliitto, 2018), mikä on samalla aikaa sekä positiivinen että negatiivinen seikka. Positiivinen hyvien työnäkymien vuoksi, mutta negatiivinen juurikin liiallisen asiakas- ja työmäärän aiheuttavan kuormituksen vuoksi.

Puheterapeuttien työssä jaksamista ja työn kuormituksista palautumista on tarkasteltu myös Roukalan (2018) pro gradu -työssä, jossa haastateltiin kahdeksaa yksityisellä sektorilla työskentelevää puheterapeuttia. Haastattelumenetelmänä hyödynnettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua, ja kerätyn aineiston analysoinnissa käytettiin induktiivista sisällönanalyysia. Roukalan tutkimustuloksissa korostetaan, että työn pitää olla tekijälleen juuri sopivasti haasteellista; ei liikaa, ettei se kuluta voimavaroja loppuun, mutta riittävän paljon, jotta työ säilyy motivoivana ja mielekkäänä. Roukalan tutkimuksen mukaan yksityisellä sektorilla työskentelevien puheterapeuttien työssä jaksaminen oli hyvällä tasolla; jaksamista edesauttavia tekijöitä olivat kollegiaalinen tuki, asiakkaat, työn vapaus, työnohjaus ja koulutus. Roukala esittää, että on tärkeää tutkia työssä jaksamiseen ja kuormitukseen liittyviä tekijöitä, jotta työntekijät jaksavat työssään terveinä ja

uupumatta ja pystyvät itse tietoisesti säätämään omaa työssä jaksamistaan. Liiallinen kuormitus voi heikentää työssä jaksamista ja työhön sitoutumista, ja tästä seuraava mahdollinen työpaikan tai tehtävien muutos asettaa haasteita ammatti-identiteetille, joka täytyy hakea uudelleen uudessa ympäristössä.

5.3 Ammatillinen osaaminen

Ammatillinen osaaminen nousi esiin useimmissa ammatti-identiteettiä käsittelevissä, tähän katsaukseen sisällytetyissä tutkimuksissa. Ammatilliseen osaamiseen liittyen keskeisimpiä esiin nousseita seikkoja olivat paitsi yksilön oma käsitys itsestään pätevänä ja osaavana toimijana, myös työhön liittyvä sosiaalinen ja vuorovaikutuksellinen aspekti. Opiskelijat kokivat, että vahvan ammatillisen osaamisen kehittymisen taustalla oli jatkuva itsereflektio – oman oppimisen pohdiskelu – yhdessä vuorovaikutustaitojen kehittymisen kanssa. Lisäksi tämänkin teeman kohdalla nousi keskeisesti esiin se, että niin ammatillisen osaamisen kuin ammatti-identiteetinkin kehittyminen on pitkäaikainen prosessi, jossa eri osatekijät vaikuttavat jatkuvasti toisiinsa.

Kantolan (2017, s. 10) tutkimuksessa ammatti-identiteetti kytkeytyy erottamattomasti ammatilliseen osaamiseen, joka sisältää muun muassa kliinisen pätevyuden kehittymisen, tämän pätevyuden joustavan ja mukautuvan hyödyntämisen erilaisissa työympäristöissä ja -tilanteissa, ammattitaidon jatkuvan ylläpitämisen sekä kliinisen kuntoutuksen toteuttamisen yleisesti hyväksytyjen käytäntöjen ja parhaan saatavilla olevan vaikuttavuustiedon mukaisesti. Kantola (2017) nostaa esiin myös puheterapeuttiopiskelijan oman viestinnän ja vuorovaikutuksen kehittymisen; puheterapeutin työhön sisältyy informatiivinen, vaikuttava ja ohjaava kommunikointi.

Hoitotieteen opettajaopiskelijoiden ammatti-identiteetin kehittymistä tarkastelevassa laadullisessa tutkimuksessa (Koivusalo ym., 2014) analysoitiin 17 opiskelijan oppimispäiväkirjoja induktiivisen sisällönanalyysin keinoin. Opiskelijat kirjoittivat oppimispäiväkirjojaan osana hoitotieteen pedagogisia opintojaan. Tutkimustuloksissa todetaan, että identiteetin rakentamista helpotti aikaisempi kokemus opettajana toimimisesta. Ilman tätä aiempaa kokemusta identiteetin rakentamisessa apuna olivat omat mielikuvat, itsetuntemus, ihanteet ja oppimiskäsitykset. Lisäksi identiteetin rakentumisessa keskeisellä sijalla olivat oman oppimisen ja tulevan työn kuvan monitasoinen reflektointi. Tutkittavat pitivät sosiaalisten taitojen kehittymistä ja teorian tiedon sisäistämistä tärkeinä opettajiksi kehitymisessään, mutta toisaalta he tunnistivat, että

asiantuntijuuden kehittyminen on jatkuva prosessi, joka alkaa opintojen aikana ja jatkuu työelämässä. Vaikka kyseisessä tutkimuksessa tarkasteltiin opettajaopiskelijoita, samojen seikkojen voidaan ajatella pätevän myös puheterapeuttiopiskelijoilla, joiden opinnot edellyttävät samalla tavoin sekä vankan teoriapohjan omaksumista että käytännön sosiaalisten ja vuorovaikutuksellisten taitojen hiomista.

Kalliomäen (2011) pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan korkeakouluopiskelijoiden ammatti-identiteettiä sosiaali-, hoito- ja terveysaloilla. Tutkimusaineisto koostui internetkyselystä, johon vastasi yhteensä 475 opiskelijaa, joista 138 (39 %) opiskeli ammattikorkeakoulussa ja 337 (28 %) yliopistossa. Aineistoa analysoitiin kvantitatiivisesti tilastollisen analyysiohjelman avulla. Tutkimuksessa nostetaan esiin se, että korkeakoulutuksen perustehtävänä on ennemminkin geneeristen taitojen ja oppimaan oppimisen kehittäminen spesifien, tiettyihin ammatteihin kiinnittyvien identiteettien kehittämisen sijaan. Tällä ei tarkoiteta sitä, etteikö ammatti-identiteetti ja opiskelijan visiot tulevasta työstä olisi läsnä opinnoissa koko ajan, mutta niiden tulisi olla joustavia ja jatkuvan uuden oppimisen myötä muokkaantuvia. Kyseisessä tutkielmassa ammatti-identiteettiä kuvaavista muuttujista nousi korostuneesti esiin oman alan seuraaminen, sekä opintojen aikana että valmistumisen jälkeen. Lisäksi esiin nousivat muun muassa alaan sitoutuminen ja kiinnostus jatkaa alan opintoja.

Ammatti-identiteetin rakentumisen pitkäkestoisuus ja kokonaisvaltaisuus korostuvat myös Reponen ja Ruodemäen (2018) toimintaterapeuttiopiskelijoiden ammatti-identiteetin rakentumista käsittelevässä opinnäytetyössä, jossa toteutettiin teemahaastattelut viidelle päätoimiselle toimintaterapeuttiopiskelijalle. Haastatteluaineistoa analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin. Tutkimustuloksissa todetaan, etteivät ammatti-identiteettiin vaikuttavat asiat ole toisistaan irrallisia, vaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Reponen ja Ruodemäki ovat opinnäytetyössään teemoitellut haastatteluaineistosta keskeisimmin esiin nousevat, ammatti-identiteetin rakentumiseen vaikuttavat seikat seuraavasti: ammatti-identiteetti yksilöllisen kasvun projektina, opiskelijan käsitys itsestä ammatillisena toimijana ja toimintaterapeutin ammattiryhmään sosiaalistuminen. Yksilöllinen kasvu sisältää oman osaamisen ja elämänhistorian itsereflektion, ja ammatillisen toimijuuden kehittymiseen sekä ammattiryhmään sosiaalistumiseen sisältyvät vuorovaikutus, yhteenkuuluvuuden tunne ja ammattiin liittyvien arvojen omaksuminen.

Ammatti-identiteetin kehittämisen sosiaalinen aspekti nousi keskeisesti esille myös Viitalan (2008) opinto-ohjaajien ammatti-identiteettiä käsittelevässä kehittämishankkeessa, jossa haastateltiin

kolmea peruskoulun opinto-ohjaajaa. Haastattelu suoritettiin teemahaastattelumenetelmän avulla, ja aineistoa käsiteltiin kvalitatiivisesti sisällönanalyttisin keinoin. Vaikka haastateltavat eivät olleet opiskelijoita vaan jo alalla toimivia ammattilaisia, tutkimus sisällytettiin tähän katsaukseen sen vuoksi, että teemahaastatteluissa korostui ammatti-identiteetin kehittyminen opinto-ohjaajien koulutuksen aikana. Kehittämishankkeen tulosten mukaan koulutuksen aikaisia, ammatti-identiteettiin keskeisesti vaikuttavia osatekijöitä olivat muun muassa yhteisöllisyyden kokemus ja vertaisoppiminen sekä ammatillisen kehittymisen tunteen vahvistuminen. Näistä jälkimmäisen, ammatillisen kehittymisen tunteen vahvistumisen, voidaan ajatella viittaavan sekä ammatilliseen osaamiseen että ammatilliseen itsetuntoon. Viitalan (2008, s. 14) tarkastelussa identiteetin kehittyminen näyttäytyy yksilön sisäisenä ammatillisena kasvuna, jonka seurauksena yksilölle tulee tunne siitä, että hän osaa tehtävänsä ja on siihen sopiva. Näin ollen vahva ammatti-identiteetti merkitsee samalla vahvaa ammatillista osaamista ja itsetuntoa; yksilön sisäistä kokemusta siitä, että hän hallitsee työnsä ja on siinä hyvä.

6 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa perehdyttiin puheterapeuttipiskelijöiden ammatti-identiteetin kehittymiseen ja aiheesta saatavilla olevaan tutkimuskirjallisuuteen. Ammatti-identiteetin tutkimusta nimenomaan puheterapian ja logopedian saralla on hyvin vähän, minkä vuoksi tutkimuksessa perehdyttiin myös kansainväliseen aihetta käsittelevään tutkimukseen sekä ammatti-identiteetin kehittymistä käsitteleviin tutkimuksiin lähialoilla, kuten hoitoalalla, jossa identiteettitutkimusta on tehty enemmän. Keskeisimmät tämän kirjallisuuskatsauksen tutkimusaineistossa esiin nousevat teemat olivat kliininen harjoittelu, työhyvinvointi ja työssä jaksaminen sekä ammatillinen osaaminen, johon sisältyy muun muassa ammatillinen itsetunto. Aikaisemman tutkimuksen valossa tiedetään, että kyseiset teemat ovat merkittäviä osatekijöitä ammatti-identiteetin ja sen kehittymisen kannalta.

6.1 Tulosten tarkastelu

6.1.1 Kliininen harjoittelu

Kliinisen harjoittelun merkitystä korostettiin lähestulkoon kaikissa tähän kirjallisuuskatsaukseen sisällytetyissä tutkimuksissa (ks. esim. Brumfitt & Freeman, 2007; Kantola, 2017; Stolt, 2011). Kliinisen harjoittelun merkitys onkin ilmeinen niin puheterapiassa kuin lähialoillakin, esimerkiksi hoitoalalla tai toimintaterapiassa, sillä näillä aloilla työskennellään tiiviissä vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa. Tällainen tiivis yhteistyö edellyttää työntekijältä sosiaalisia taitoja ja kykyä olla vuorovaikutuksessa, ja vaikka näitä ominaisuuksia voidaan pitää jo ennakko vaatimuksena sosiaalisille aloille hakeutumisessa, niitä voi kuitenkin myös kehittää, ja tämä kehitys tapahtuu käytännön harjoittelujaksojen avulla. Suomen Puheterapeuttiliiton (Launonen, 2016) listaamiin, puheterapeutilta vaadittaviin ominaisuuksiin sisältyy lisäksi muun muassa joustavuus ja työpaineen sietäminen, liittyen esimerkiksi aikatauluihin ja työn sisältöön, ja myös näiden seikkojen oppimisen voidaan väittää edellyttävän kliinistä harjoittelua.

Eräs tutkimusaineistossa toistuvasti esiin nouseva, erityisesti kliiniseen harjoitteluun keskeisesti liitetty seikka oli, että opiskelijan oppiminen ja ammatti-identiteetin kehittyminen edellyttävät jatkuvaa itsereflektiota; oppimista ei siis tapahdu passiivisen osallistumisen vaan aktiivisen suorittamisen kautta, ja opiskelijan kyky tällaiseen reflektioon lisääntyy opintojen edetessä ja

kliinisen kokemuksen karttuessa (Hill, Davidson & Theodoros, 2012). Reflektiotaiteiden ajatellaan edistävän kriittistä ajattelua sekä kliinistä päättelyä ja päätöksentekoa, sillä reflektion avulla oppija tulee tietoiseksi omasta osaamisestaan ja sen puutteista ja pyrkii tämän tiedon avulla aktiivisesti kehittymään. Niin ollen logopedian opintoihin sisältyvä pitkä kliininen harjoittelu tarjoaa erittäin hyvän tilaisuuden myös ammatti-identiteetin kehitykselle, sillä vaikka puheterapeuttiopiskelija työskentelee harjoittelun aikana asiantuntijatehtävässä yksin, hän saa kuitenkin myös jatkuvaa ohjausta, minkä lisäksi opiskelijan suoriutumisen arviointi tukee opiskelijan itsereflektiota. Toisaalta kliininen harjoittelu voi myös herättää opiskelijassa epävarmuutta, minkä vuoksi on tärkeää tutkia tarkemmin, mitkä tekijät opintojen aikaisessa kliinisessä harjoittelussa tarkalleen ottaen edistävät ammatillista itsetuntoa, ja siten myös ammatti-identiteettiä, ja mitkä tekijät hidastavat tai haittaavat tätä kehitystä.

6.1.2 Työhyvinvointi ja työssä jaksaminen

Puheterapeuttien työnkuva on hyvin moninainen, ja puheterapeutit työskentelevät Suomessa monenlaisten asiakasryhmien kanssa. Asiakasmäärät saattavat olla hyvinkin suuria, mikä luo kuormitusta ja on puheterapeuttien työssä jaksamista uhkaava tekijä. Tutkimustulosten pohjalta voidaan kuitenkin sanoa, että suurin osa puheterapeuteista on melko tai hyvin tyytyväisiä työhönsä (Honkakorpi, 2015), ja ainakin yksityisellä sektorilla puheterapeutit kokevat jaksavansa työssä ja palautuvansa siitä hyvin (Roukala, 2018).

Työhön liittyvistä kuormitustekijöistä tarvitaan kuitenkin lisätutkimusta, jotta puheterapeutit pystyvät yhtäältä itse säätämään omaa kuormitustaan tehokkaammin ja toisaalta, jotta työorganisaatioiden puolesta voitaisiin tukea puheterapeuttien työhyvinvointia parhaalla mahdollisella tavalla. Lisäksi on tärkeää pohtia puheterapeutin roolia moniammatillisten työryhmien jäsenenä, sillä moniammatillisuus ja moniammatillinen yhteistyö tulevat luultavimmin lisääntymään tulevaisuuden työorganisaatioissa. Puheterapeutin tulee siis olla tietoinen omista ydinsaamisalueistaan ja toisaalta siitä, mikä jää hänen oman osaamisensa ulkopuolelle (Huttunen, 2001). Tällainen pohdiskelu sekä rajojen ja roolien etsiminen ja määrittely ovat merkittäviä tekijöitä paitsi työhyvinvoinnin kannalta, myös ammatti-identiteetin rakentumisessa ja jäsentymisessä.

6.1.3 Ammatillinen osaaminen

Ammatillisen osaamisen osatekijöinä vuorovaikutustaidot ja puheterapeuttiopiskelijan oman viestinnän kehittyminen korostuivat esimerkiksi Kantolan (2017) pro gradu -työssä, jossa nostettiin esiin puheterapeutin työhön sisältyvä informatiivinen, vaikuttava ja ohjaava kommunikointi. Tämä ei koske pelkästään asiakasta, vaan myös hänen lähiympäristöään, sillä puheterapeutin työhön kuuluu olennaisesti myös asiakkaan lähiympäristön ohjaus ja konsultointi (Ervast, L., 2019). Esimerkiksi lapsiasiakkaiden kohdalla puheterapeutin työnkuvassa saattaa hyvinkin paljon korostua lapsen vanhempien ja lähiympäristön ohjaus, sillä häiriötyypistä riippumatta myös vanhemmilla ja lähiympäristöllä, kuten lapsen isovanhemmilla, on iso rooli lapsen kielellisen kehityksen tukemisessa sekä puheen ja kielellisten taitojen kuntoutuksessa. Sama pätee toki aikuisasiakkaisiin; esimerkiksi afasiasta kärsivän asiakkaan puolison suhtautuminen häiriöön voi olla merkittävä tekijä asiakkaan toipumisessa ja uuteen elämäntilanteeseen sopeutumisessa (ks. esim. Brunou, Klippi & Rautakoski, 2017).

Ammatti-identiteetin kehittyminen on tähän katsaukseen sisällytettyjen tutkimusten valossa jatkuva ja pitkäkestoinen prosessi, joka alkaa opintojen aikana ja jatkuu työelämässä. Tämä näkemys on linjassa aiemman ammatti-identiteettiä koskevan tutkimuksen kanssa (ks. esim. Hökkä, 2015; Koivusalo, ym., 2014). Tätä prosessia voidaan kutsua myös ”identiteettityöksi”, jolla tarkoitetaan identiteetin jatkuvaa tietoista pohdintaa ja työstämistä (Saastamoinen, 2006, s. 170). Myös postpositivistisen identiteettiteorian (Kuusela, 2006, s. 44) mukaan yksilö todentaa identiteettiään ja sen sisältöä jatkuvasti hänen itsensä ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Ammatti-identiteetin kehittymisen suhteen tämä yksilön ja yhteiskunnan välinen vuorovaikutus näkyy esimerkiksi Kalliomäen (2011) tutkimuksessa oman alan seuraamisena, alaan sitoutumisena ja kiinnostuksena jatkaa alan opintoja. Lisäksi tutkimuksessa esitettiin, että ammatti-identiteetti ja opiskelijoiden visiot tulevasta työstä ovat jatkuvasti osa opintoja, mutta niiden tulee joustaa ja muokkautua sen myötä, että opiskelija oppii lisää tietoja ja taitoja, niin teoriassa kuin käytännön harjoittelujen myötä.

Aiemmin on mainittu, että ammatti-identiteetin kehittyminen on pitkäkestoinen prosessi, joka alkaa jo opintojen aikana. Voidaan kuitenkin ajatella, että ammatti-identiteetin kehittyminen alkaa itse asiassa jo ennen opintoja sen myötä, kun yksilö pohtii ja harkitsee, sopisiko puheterapeutin työ hänelle ja onko hänellä siihen tarvittavia ominaisuuksia ja luonteenpiirteitä, kuten hyviä vuorovaikutustaitoja. Tämän lisäksi yksilöllä on ennako-oletuksia ja ajatuksia siitä, millainen hänen

tuleva työnsä puheterapeuttina olisi. Nämä ajatukset saattavat myöhemmin opintojen aikana joko vahvistua tai muuttua, tiedon ja kokemuksen lisääntyessä. Ei siis voida ajatella, että ammatti-identiteetti olisi koskaan valmis, vaan se muuntuu ja muokkautuu jatkuvasti. Yhtäältä tämä muuntuminen ja muokkautuminen aiheutuvat ulkoisista tekijöistä, esimerkiksi työnkuvan muuttumisesta ja työorganisaation taholta tulevista aikapaineista, mutta toisaalta siihen vaikuttaa yksilön oma oppiminen, kasvu ja kehitys. Tämä yksilön sisäinen kasvu ja kokemuksen kertymisen myötä tapahtuva ammatillisen osaamisen, itsetunnon ja varmuuden lisääntyminen muokkaavat myös yksilön käsitystä omasta ammatti-identiteetistään. Niin ollen ammatti-identiteetti tulisikin nähdä jatkuvasti muuttuvana, ja sen tulisi joustaa tilanteiden muuttuessa ja ammattitaidon kasvaessa. Opiskelijoiden kohdalla tämä ammatti-identiteetin ”keskeneräisyys” on erityisen huomionarvoinen seikka, jotta opiskelijat eivät vaatisi itseltään liikaa; ammatti-identiteetti kehittyy jatkuvasti sitä mukaa, kun työkokemusta karttuu, ymmärrys syvenee ja tiedot ja taidot lisääntyvät ja kumuloituvat.

6.2 Menetelmän pohdinta

Tutkimuksen luotettavuus ja objektiivisuus ovat merkittäviä seikkoja kaikessa tutkimuksessa, mutta erityisen huomionarvoisia ne ovat laadullisessa tutkimuksessa, joka väistämättä edellyttää tutkijan tekemää subjektiivista tulkintaa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa Tuomi & Sarajärvi (2018) painottavat tutkimuksen sisäistä johdonmukaisuutta eli koherenssia, tarkoittaen sitä, että tutkimusta tulee arvioida kokonaisuutena, jonka eri osien tulee olla mielekkäässä suhteessa toisiinsa. Tässä kirjallisuuskatsauksessa luotettavuutta lisää se, että tutkija on sisällyttänyt katsaukseen käytännössä kaikki ne tutkimukset, joita aiheesta on lähiaikoina tehty. Näitä tutkimuksia on käsitelty huolellisesti, rehellisesti ja tarkasti, eli eettisesti ja hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti (Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta, 2012).

Kangasniemi ym. (2013) korostavat eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyen lisäksi tutkimuskysymyksen muotoilua ja sen sekä valitun kirjallisuuden perustelua sekä argumentoinnin vakuuttavuutta. Tässä tutkimuksessa asetetut tutkimuskysymykset olivat huolellisen pohdinnan tuloksena selkeitä ja johdonmukaisia. Tutkimuskysymykset ohjasivat aineiston hakua ja valintaa, ja niiden selkeän määrittelyn avulla tähän kirjallisuuskatsaukseen sisällytettyjen tutkimusten laatu oli asianmukainen. Koska relevantteja tutkimuksia löytyi niukasti, yksi mahdollisuus olisi ollut sisällyttää tutkimuskysymyksiin ja siten hakutermeihin ammatti-identiteettiin läheisesti liittyviä termejä, kuten ammatillinen osaaminen, mutta siinä tapauksessa aihe olisi luultavimmin laajentunut

liikaa. Tutkimuskysymysten spesifi rajaaminen, kuten tässä katsauksessa on tehty, mahdollisti aihealueen pysymisen sopivassa mittakaavassa.

6.3 Työn kliininen merkitys ja jatkotutkimusaiheita

Puheterapeuttien tehtäväkirjo on hyvin laaja ja alati muuttuva. Logopedian opinnoissa tämä pyritään ottamaan huomioon, vaikka painopiste onkin edelleen opiskelijoiden tukeminen heidän oppimispoluillaan kohti yksilöterapeutteina toimimista (Launonen, 2013). Asiakaskunnan muutokseen liittyviä seikkoja ovat esimerkiksi moniongelmaisten ja vaikeavammaisten sekä monikulttuuristen- ja kielisten asiakkaiden lisääntyminen. Koska puheterapeutit toimivat niin monenlaisissa asiantuntijatehtävissä, vastavalmistuneet ja kokemattomat puheterapeutit voivat tuntea olonsa epävarmoiksi, kun opintojen aikana kertyneet ammattitiedot-, -taidot ja -osaaminen tuntuvat riittämättömiltä niiden laaja-alaisten ja monimutkaisten kysymysten äärellä, joita puheterapeutti työssään kohtaa. Tästä syystä on erityisen tärkeää tutkia puheterapeuttiopiskelijoiden opintojen aikana kehittyvää ammatti-identiteettiä ja sitä, miten tätä kehitystä voitaisiin parhaiten tukea. Ammatti-identiteetin kehittymisen tutkimus auttaa paitsi opetuksen ja ohjauksen suunnittelussa, myös täydennyskoulutustarpeiden pohdinnassa sekä siinä, että opiskelijoille itselleen muodostuu realistinen kuva siitä, mitä heidän oletetaan valmistuessaan osaavan ja mikä taas on sellaista ammattiosaamista, joka muodostuu vasta työkokemuksen myötä.

Tämän kirjallisuuskatsauksen tutkija jatkaa aiheen parissa työskentelyä omassa pro gradu -tutkielmassaan, jossa hän perehtyy haastatteluaineiston avulla loppuvaiheen puheterapeuttiopiskelijoiden omiin näkemyksiin siitä, miten heidän ammatti-identiteettinsä on kehittynyt heidän logopedian opintojensa aikana. Samaisia haastatteluaineistoja on mahdollista hyödyntää tutkimalla myös opiskelijoiden menneisyyteen tai tulevaisuuteen suuntautuvia ajatuksia, näkemyksiä ja pohdintoja omasta ammatti-identiteetistään; mitkä tekijät johtivat heidän alavalintaansa ja toisaalta millaisena he näkevät oman tulevan ammatti-identiteettinsä valmistuttuaan ja työelämässä toimiessaan. Verrattuna aiempaan tutkimukseen (ks. esim. Kantola, 2017) haastatteluaineistojen analysointi mahdollistaa ammatti-identiteetin tarkastelun laaja-alaisesti ja monesta eri näkökulmasta käsin esimerkiksi sisällönanalyttisen teemoittelun avulla.

7 LÄHDELUETTELO

- Brumfitt, S. & Freeman, M. (2007). Speech and language therapy students' perceptions of learning in a university clinical setting. *Learning in Health & Social Care*, 6, 231–244.
- Brunou, R., Klippi, A. & Rautakoski, P. (2017). Afaattinen ihminen ja lähi-ihminen – Afasian paripuheterapia APPUTEssa. Teoksessa A. Klippi, A-M. Korpijaakko-Huuhka, M. Lehtihalmes & P. Rautakoski (toim.). *Afasia – Aikuisiän kielihäiröiden aivoperusta ja kuntoutus* (s. 266–274). Helsinki: Gaudeamus.
- Ervast, L. (2019). Puheterapia kielellisessä erityisvaikeudessa. Duodecim: Käypä hoito -suositus. Haettu 19.4.2020 osoitteesta <https://www.kaypahoito.fi/nix01478>.
- Hill, A., Davidson, B. & Theodoros, D. (2012). Reflections on clinical learning in novice speech-language therapy students. *International Journal of Language and Communication disorders*, 47, 413–426.
- Honkakorpi, P. (2015). “Raskas työ mutta hirveän palkitsevaa” – Puheterapeuttien työssä jaksaminen ja siihen vaikuttavat tekijät. Logopedian pro gradu -tutkielma, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto.
- Huttunen, K. (2001). Puheterapeutti tutkijana ja oman työnsä kehittäjänä. *Puhe ja kieli*, 21 (4), 177–188.
- Hökkä, P. (2015). Ammatillisen identiteetin neuvottelu työelämätaidoksi. *Osviitta*, 4/2015, 4–7.
- Jauhiainen, R. (2016). Puheterapeuteista huutava pula – alueelliset erot kasvavat. *Yle Uutiset*. Haettu 20.4.2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-9243946>.
- Kalliomäki, A. (2011). Ammatillinen identiteetti korkeakouluopiskelijoilla. Tarkastelussa sosiaali-, hoito- ja terveysalat. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma, Opettajankoulutuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. (2013). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede*, 25 (4), 291–301.
- Kantola, E. (2017). Puheterapeuttiopiskelijoiden ammatti-identiteetin ja ammatillisen osaamisen kehittyminen syventävän kliinisen harjoittelun aikana. Logopedian pro gradu -tutkielma, Humanistinen tiedekunta, Oulun yliopisto.
- Koivusalo, H., Joronen, K. & Koivula, M. (2014). Hoitotyön opettajaopiskelijoiden ammatti-identiteetti hoitotieteen pedagogisissa opinnoissa. *Hoitotiede*, 26 (3), 154–165.

- Kuusela, P. (2006). Realismi ja sosiaalisen identiteetin episteeminen status. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.), *Minuus ja identiteetti – Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma*, (34–52). Tampere: Tampere University Press.
- Kyngäs, H., Elo, S., Pölkki, T., Kääriäinen, M. & Kanste, O. (2011). Sisällönanalyysi suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitotiede*, 23 (2), 138–148.
- Launonen, K. (2013). Puheterapeutin muuttuva asiantuntijarooli. *Puheterapeutti*, 1, 4–7.
- Launonen, K. (2016). Puheterapeutin työn ja logopedian harjoittelujen edellyttämät ominaisuudet. Haettu 2.4.2020 osoitteesta https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2019/05/Puheterapeutin_tyon_vaatimat_ominaisuudet.pdf.
- Logopedian koulutus (n.d.). Tampereen yliopisto. Haettu 4.4.2020 osoitteesta <https://www.tuni.fi/fi/tule-opiskelemaan/logopedian-koulutus#switcher-trigger--overview>.
- Meriläinen, M., Haapala, A. & Vanttinen, T. (2013). Opiskelijoiden hyvinvointi ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Lähtökohtia ja tutkittua tietoa ohjauksen ja pedagogiikan kehittämiseen. Mikkelin Ammattikorkeakoulun tutkimuksia ja raportteja (77).
- Perämäki, R. (2016). Työn vaatimusten ja voimavarojen yhteys uupumisasteiseen väsymykseen ja ammatilliseen itsetuntoon: psykologinen työstä irrottautuminen yhteyttä muuntavana tekijänä. Psykologian pro gradu -tutkielma, Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto.
- Petsalo, S. (2017). Luokanopettajien työn imu, työkokemus sekä ammatillinen itsetunto. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma, Opettajankoulutuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Reponen, M-M. & Ruodemäki, A. (2018). ”Ehkä tää todellakin on mun ammatti ja ehkä mä pystyn tähän”. Toimintaterapeuttiopiskelijoiden ammatti-identiteetin rakentuminen opintojen aikana. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opinnäytetyö, Toimintaterapian tutkinto-ohjelma, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Roukala, K. (2018). Yksityisellä sektorilla työskentelevien puheterapeuttien työssä jaksaminen ja työn kuormituksista palautuminen. Logopedian pro gradu -tutkielma, Lääketieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Ropo, E., Sormunen, E. & Heinström, J. (2015). Identiteetti ja informaatiolukutaito oppimisen ja opetuksen haasteena. Teoksessa Ropo, E., Sormunen, E. & Heinström, J. (toim.), *Identiteetistä informaatiolukutaitoon: tavoitteena itsenäinen ja yhteisöllinen oppija*, (s. 9–16). Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Saastamoinen, M. (2006). Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.), *Minuus ja identiteetti – Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma*, (170–180). Tampere: Tampere University Press.

- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Opetusjulkaisuja 62: Julkisojohtaminen 4. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja.
- Stolt, J. (2011). Opiskelijasta sairaanhoitajaksi – Käytännön harjoittelujaksot sairaanhoitajaopiskelijan ammatillisen identiteetin rakentamisen tukena. Kasvatustieteiden tiedekunnan pro gradu -tutkielma, Lapin yliopisto.
- Suomen Puheterapeuttiliitto (2018). Logopedian koulutuspaikkamäärän lisääminen. Haettu 18.4.2020 osoitteesta <https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2018/12/Kannanotto-logopedian-koulutuspaikkam%C3%A4%C3%A4r%C3%A4n-lis%C3%A4misest%C3%A4-19.10.2018.pdf>.
- Suomen Puheterapeuttiliitto (2015). Puheterapeutin etiikka. Haettu 18.4.2020 osoitteesta https://puheterapeuttiliitto.fi/wp-content/uploads/2018/06/Puheterapeutin_ettiset_ohjeet.pdf.
- Säilä, A. & Zetterman, S. (2019). Parkinsonin taudin dementia – miten muistisairaus ilmenee esimerkkipotilaalla. Sairaanhoitajakoulutuksen opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. E-kirja. Uudistettu laitos. Vantaa: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Haettu 22.4.2020 osoitteesta https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.
- Viitala, M. (2008). Opinto-ohjaajan ammatti-identiteetti. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä. Kasvatustieteiden tiedekunta, Jyväskylän yliopisto.